

Bijlage HAVO
2022

tijdvak 2

Nederlands

Tekstboekje

Wie durft nog zorgeloos door het bos te banjeren?

(1) In het gras liggen teken op de loer om ons te besmetten met de ziekte van Lyme. Vanuit de bomen belagen eikenprocessierupsen argeloze passanten met hun brandharen. En onder de grond bereidt het mediterrane draaigatje, een bijtgrage en nauwelijks uit te roeien mier (al omgedoopt tot 'dracula'), zich in miljoenenkolonies voor op een invasie.

(2) En dan hebben we het nog niet eens over de 'horrorsteek' die deze week in Nederland opdook. De grote broer van de toch al doodenge huis-tuin-en-keukenteek gaat actief op zoek naar slachtoffers die hij rennend tot wel 100 meter kan achtervolgen. Lekker dan. Waren we net bekomen van de terrorbuizerd. En kun je eigenlijk nog wel veilig wandelen op de Veluwe? Het is vast een kwestie van tijd voor het eerste kind wordt verorberd door de grote boze wolf.

(3) Oké, dat laatste is natuurlijk schromelijk overdreven. Maar uw verslaggever bespeurt de laatste tijd een licht aanwakkerende natuurangst. Leidt de fietsroute door een eikenbos? Liever eromheen. Een wandelpaadje met hoog gras? Dan toch maar die saaie asfaltweg. Picknicken aan de slootkant? Mwah, waarom geen terrasje?

(4) Waar is de tijd gebleven dat je nog zorgeloos door de bossen kon banjeren? Tegenwoordig voelt dat toch een beetje als spelen met je leven. Wie zijn gezondheid liefheeft, blijft beter op de gebaande paden. Toch?

(5) "Die angst is herkenbaar", zegt ecooloog en natuurfilosoof Matthijs

Schouten. "Ik zie het ook bij mensen om me heen: vrienden die afzien van hun geplande kampeervakantie in de natuur, bosuitjes voor kinderen die worden afgeblazen. Er is meer onrust over ongemakken en onveiligheid."

(6) Vergeleken met zo'n beetje de hele rest van de wereld schuilen in de Nederlandse natuur bijzonder weinig gevaren – voor zover je in ons dichtbevolkte landje al van echte natuur kunt spreken. Er sluipen hier geen beren, schorpioenen of wurgslangen rond. Maar de Nederlandse natuur is wel gevaarlijker aan het worden, erkennen biologen. Niet vanwege de anderhalve wolf die hier rondbanjert: wolven eten geen mensen. "Maar door klimaatverandering komen wel meer soorten onze kant op die ongemakken veroorzaken en ziektes kunnen overbrengen", zegt Schouten, die in dienst is van Staatsbosbeheer en Wageningen Universiteit. "Denk aan de eikenprocessierups, maar ook aan muggen."

(7) "Naarmate het warmer wordt, neemt niet alleen de kans toe dat exoten als de tijgermug zich in Nederland vestigen. Ook groeit bijvoorbeeld het risico dat onze doodgewone huissteekmug enge tropische ziektes als het westnijlvirus gaat verspreiden", zegt bioloog Arnold van Vliet (Wageningen Universiteit). "In Zuid-Europa was vorig jaar een grote uitbraak. In Italië, Griekenland en Roemenië heeft het westnijlvirus vorig jaar 181 levens geëist."

(8) De bioloog en oprichter van de Tekenradar wijst erop dat bij teken in Nederland al een vervelend virus is

85 aangetroffen dat tot voor kort alleen
in zuidelijkere landen als Oostenrijk
voorkwam: het teken-encefalitisvirus
(TBE-virus), dat hersenvliesontste-
king kan veroorzaken. “Sorry, ik be-
90 sef dat ik met zulke verhalen mensen
het bos uit jaag. Maar er ontstaat nu
eenmaal een nieuwe werkelijkheid.
Daar zullen we rekening mee moeten
houden.”

95 **(9)** “We hebben zelf schuld aan de
plagen die onze kant op komen. Dat
schuldbesef versterkt onze angst”,
zegt natuurfilosoof Martin Drenthen
van de Radboud Universiteit in Nij-
100 megen. “Klimaatverandering hebben
we zelf veroorzaakt. Maar denk ook
aan het grootschalige pesticide-
gebruik en andere manieren waarop
we het landschap onleefbaar hebben
105 gemaakt voor veel soorten, waardoor
er nu bijvoorbeeld te weinig roof-
insecten en vogels zijn om de eiken-
processierups onder controle te hou-
den. Het veroorzaakt een apocalyp-
110 tisch gevoel, dat ik bij mezelf ook
regelmatig bespeur: we hebben het
natuurlijke evenwicht verstoord, nu
gaat alles mis. Van ons veilige, aan-
gename huis op aarde zijn we een
115 onaangename plek aan het maken.”

(10) “Angst voor enge beesten zit bij
mensen sowieso diep ingebakken”,
verklaart bioloog Kees Moeliker,
directeur van het Natuurhistorisch
120 Museum in Rotterdam. “Ooit leefden
we op een ongerepte planeet met
alleen maar dieren en planten om
ons heen. Dat we op onze hoede zijn
voor gevaarlijke dieren, zit in onze
125 evolutionaire bagage. Daarom slaan
we sterk aan op berichten over nieu-
we vervelende beestjes. Zeker als de
media er nog een schepje bovenop
doen over hoe gevaarlijk die zijn.”

130 **(11)** De gevaren worden volgens
Moeliker nogal eens overdreven. “Het

is goed dat er aandacht is voor de
veranderingen die door klimaatveran-
dering gaande zijn in ons landschap.

135 Maar van de 39.730 soorten die in
Nederland voorkomen, kan slechts
een handjevol echt voor problemen
zorgen. Helaas zit de angst voor
keukentrapjes niet evolutionair bij
140 ons ingebakken, want daar gebeuren
veel meer ongelukken mee.”

(12) “De mens heeft altijd behoefte
aan nieuwe angsten”, stelt bioloog
Midas Dekkers. “Het is de reden dat
145 we kaartjes kopen voor griezelfilms.
Daarom wordt de angstwekkendheid
van nieuwe dieren die door klimaat-
verandering hierheen komen schil-
derachtig overdreven. Dat de Fran-
150 sen of Portugezen al eeuwenlang
met diezelfde dieren samenleven,
kan ons blijkbaar niet schelen. Als je
bang wilt zijn in het bos, kun je beter
bang zijn voor honden: die bijten elk
155 jaar 20.000 mensen het ziekenhuis
in.”

(13) Onze angst voor nieuwe beesten
wordt volgens de biologen ook ver-
oorzaakt doordat we zo weinig meer
van de natuur weten. “We zien de na-
160 tuur tegenwoordig vooral als mooi,
nuttig en harmonieus. Dat is een te
romantisch beeld”, zegt natuurfilo-
soof Drenthen. “Vroeger beseften
165 mensen veel beter dat de natuur
soms ook lelijk of gevaarlijk kan zijn.”

(14) “Vroeger haalde niemand het in
zijn hoofd om in korte broek en san-
dalen het bos in te gaan”, zegt Midas
170 Dekkers. “Een teek kon lang wachten
op zijn grasspriet. Maar nu kunnen
ze hun lol op met alle stadse bleek-
neusjes die door Natuurmonumenten,
Staatsbosbeheer en het IVN
175 (Instituut voor Natuureducatie) de
natuur in worden gejaagd. Stads-
mensen zien de natuur als recreatie-
object. Zodra ze dat pretpark betre-

den, weten ze niet hoe snel ze in het
180 dichtstbijzijnde pannenkoekenhuis
moeten komen. Maar de enige juiste
houding om de natuur in te gaan, is
met ontzag. Met een lange broek, en
stop die in je sokken.”

185 **(15)** In landen met meer natuur
heerst veel minder angst voor bees-
ten die wij eng vinden. Neem de wolf.
“In gebieden waar die nooit is weg-
geweest, beschouwen mensen hem
190 als normaal onderdeel van het leven.
Ze zetten hun schapen achter schrik-
draad of stellen een herder aan”,
zegt natuurfilosoof Drenthen. “In Ne-
derland is de wereld te klein als één
195 schaaap door een wolf wordt gegre-
pen, terwijl hier jaarlijks honderden
schapen worden aangevallen door
honden, maar daar hoor je nooit wat
van. Net zomin als we ons druk ma-
200 ken over de honderden doden per
jaar door fijnstof: die horen kennelijk
bij het leven in Nederland.”

(16) “Nieuwe problemen met opruk-
kende dieren lijken al snel onbe-
205 heersbaar omdat we niet meer weten
hoe we ermee om moeten gaan,”
zegt Drenthen, “terwijl er meestal
gewoon praktische oplossingen voor
zijn. Zoals niet onder een eik gaan

210 zitten in de periode dat eikenproces-
sierupsen actief zijn.”

(17) “Een deel van de overlast van
nieuwe plaagdieren zal door de
natuur zelf worden opgelost”, zegt
215 Midas Dekkers. “Vogels vinden het
heerlijk dat er ineens zoveel eiken-
processierupsen te eten zijn. Over
vijf jaar is het evenwicht hersteld,
dan zijn wij over de schrik heen.”

(18) “Ander goed nieuws: we zullen
met onze nieuwe plaagdieren leren
leven”, zegt ecooloog-filosoof
Schouten. “Ik moet toegeven dat ik
aanvankelijk zelf ook behoorlijk pa-
225 niekerig was over teken. Mijn jonge
studenten niet: die hebben standaard
een tekentang of tekenkaart op zak.
Als je je lichaam na een wandeling
goed controleert en teken meteen
230 verwijdt, is er niks aan de hand.”

(19) “Sterker: binnenblijven uit angst
voor een horrorteeaanval is onge-
zonder”, zegt Moeliker. “Het is be-
wezen dat de natuur mensen gezon-
235 der en gelukkiger maakt. Je kunt dus
beter gewoon naar buiten gaan en
genieten van al het moois om je
heen. Controleer jezelf alleen achter-
af wel op teken.”

*naar: Annemieke van Dongen
uit: Algemeen Dagblad, 22 juli 2019*

*Annemieke van Dongen is verslaggever en schrijft onder meer over voedsel,
landbouw en toerisme.*

Kort voor het verschijnen van tekst 2 werd een rapport van de planbureaus CPB en SCP gepubliceerd. Daaruit bleek dat de top van Nederlandse bedrijven slechts 15 procent vrouwen telt, terwijl het wettelijk streefcijfer op minimaal 30 procent ligt.

Tekst 2

Baan omdat je vrouw bent, wie wil dat nou?

(1) De maat is vol, concluderen sommige media en commentatoren deze dagen: Nederland moet een verplicht vrouwenquotum invoeren aan de top.

5 Bedrijven die de verplichte 30 procent vrouwen niet halen, moeten gewoon een flinke boete krijgen. Zul je eens zien hoe snel dat percentage dan stijgt.

10 (2) Ik denk dat een verplicht vrouwenquotum niet de oplossing is. Sterker nog: dat kan wel eens averechts werken.

(3) Een verplicht vrouwenquotum 15 betekent dat bedrijven het criterium *best person for the job*¹⁾ moeten loslaten. Uit ervaring weet ik dat – hoe bedrijven ook hun best doen – zich lang niet altijd geschikte vrouwen 20 aandienen voor een topfunctie. Bij een verplicht quotum zullen bedrijven moeten blijven doorzoeken. Dat betekent dat ze de lat lager zullen leggen, en vervolgens nog wat lager, 25 net zo lang tot ze een vrouw gevonden hebben die “ja” zegt.

(4) Wat dat betekent voor het imago van topvrouwen laat zich raden. Het (terechte) beeld zal ontstaan dat 30 vrouwen in topfuncties niet om hun kwaliteiten zijn geselecteerd, maar om hun vrouw-zijn. Het cliché dat mannen beter functioneren dan vrouwen zal weer terugkeren. En in 35 dit geval nog terecht ook. Dat is het laatste waar de vrouwenemancipatie mee gediend is.

(5) We moeten het probleem van te weinig topvrouwen niet oplossen met 40 een kunstmatig (en grondwettelijk dubieus) noodverband. We moeten kijken naar de achterliggende oorzaken. En daarvoor biedt het rapport van CPB²⁾ en SCP³⁾ genoeg aanknopingspunten. De oorzaak van het 45 vrouwentekort aan de top ligt in de managementlagen daaronder. Zoals bekend zijn vrouwen tegenwoordig gemiddeld hoger opgeleid dan mannen. En in hun eerste baan doen 50 vrouwen het dan ook minstens zo goed als, zo niet beter dan mannen. Maar daarna gaat het mis. Nog steeds is het in Nederland – meer 55 dan in andere landen – de gewoonte dat de vrouw minder gaat werken zodra er kinderen komen. Die wijdverbreide cultuur fnuikt natuurlijk de kansen om door te groeien naar de 60 top.

(6) Bijkomend gevolg is dat veel vrouwen nog steeds niet financieel onafhankelijk zijn; een groot probleem, omdat een op de drie huwelijken strandt.

(7) Gebrek aan topvrouwen vraagt om een cultuuromslag in de samenleving. De vrouwelijke arbeidsparticipatie moet worden gelijkgetrokken 70 naar het niveau van de man. Er moeten geen quota komen voor vrouwen aan de top, er moeten harde streefcijfers komen voor het aandeel vrouwen dat fulltime werkt. Laat bedrijven

75 met een heel goed verhaal komen als
blijkt dat 80 procent van hun manne-
lijke personeel vijf dagen werkt, en
slechts 15 procent van hun vrouwe-
lijke. Als dat structureel verbetert,
80 werkt dat automatisch door naar
boven, en stijgt het aantal
topvrouwen op een gezonde manier.
(8) Dat zo'n cultuuromslag hard
nodig is, blijkt ook uit andere man-
85 vrouwverschillen die beide plan-
bureaus signaleren. Vrouwen zijn
minder competitief, minder bereid om
risico's te nemen en veel meer dan

mannen geneigd het gezin thuis
90 draaiend te houden. Vind je het gek
dat je op je werk minder competitief
bent als je maar tweeënhalve dag per
week werkt, en jij altijd degene bent
die het schoolreisje begeleidt als de
95 juf (het gebrek aan meesters in het
basisonderwijs is minstens zo'n groot
probleem als het gebrek aan
topvrouwen in Raden van Bestuur)
een dringend beroep op ouders doet.
100 **(9)** Die cultuur moet worden
aangepakt. Dan komt de rest vanzelf.

naar: Aylin Bilic

uit: De Telegraaf, 27 augustus 2019

Aylin Bilic is publicist.

noot 1 *best person for the job*: beste persoon voor de baan

noot 2 CPB: Centraal Planbureau: een organisatie van de Nederlandse overheid die economisch wetenschappelijk onderzoek doet om beleidsmakers en politici te ondersteunen in hun beleidsbeslissingen

noot 3 SCP: Sociaal en Cultureel Planbureau: een organisatie van de Nederlandse overheid die sociaalwetenschappelijk beleidsrelevant onderzoek verricht en hierover rapporteert aan regering en parlement

Tekst 3

Vrouwenquotum? Neem een voorbeeld aan de topsport

(1) De vrouwen waren in het nieuws
deze week. Niet zozeer in de sport,
maar in het algemeen. De SER¹⁾ ad-
viseert grote bedrijven een vrouwen-
5 quotum in te voeren, om er eindelijk
eens in te slagen dertig procent vrou-
wen in topfuncties te krijgen. Zachte
maatregelen hebben niet geholpen,
dus is het tijd voor harde, is de rede-
10 natie.

(2) De bokaal voor de meest stuitende
reactie hierop gaat zonder twijfel
naar Gerard van Vliet, directeur van

de Nederlandse vereniging van Com-
15 missarissen en Directeuren. Hij vindt
een vrouwenquotum "ontzettend ge-
vaarlijk". Vrouwen die automatisch in
topposities komen, kunnen niet altijd
op draagvlak rekenen, wat hun posi-
20 tie ondermijnt, vindt hij. Puntje waar
ik in kan komen.

(3) Nee, de crux zit 'm in het vervolg.
Vrouwen moeten thuis wel goede af-
spraken kunnen maken, zodat ze vol-
25 doende ruimte hebben voor een uit-
dagende baan. "Een topfunctie kun je

niet zomaar erbij doen. Het gaat om veeleisende, stressvolle, moeilijke banen. Je moet 24 uur per dag aanspreekbaar zijn.” Iets met stoom en oren, toen ik dit las.

30
35
40
(4) Ga eens kijken in de sector waar Nederlandse vrouwen het beter doen in topfuncties dan mannen, zou ik zeggen, meneer Van Vliet. Bestaat die sector? Jazeker. Het is de topsport. Het aantal vrouwen in de topsport is ongeveer gelijk aan het aantal mannen, en kwalitatief steken de Nederlandse atletes al jaren boven hun mannelijke collega's uit.

45
50
55
(5) Topsport is geen topfunctie, zegt u? Dat waag ik te betwisten. Topsport is compromisloos: als je *iets* niet zomaar even erbij doet, is het dat. Zeker als je een wereldtopper bent, is de stress bijzonder hoog. De druk, altijd in elk detail door de media beoordeeld worden: daar kan de zwaarte van geen enkele topfunctie tegenop. En dan heb ik het nog niet eens over de lange periodes van huis zijn. Ja maar, atletes combineren hun werk niet met een gezin, meent u? Zeker wel. Het zijn er niet veel, maar wel steeds meer. Het bekendste voorbeeld is ongetwijfeld tennisgrootheid Serena Williams.

60
(6) Natuurlijk krijgen ook zij te maken met de middeleeuwse meningen-machine. Kijk alleen maar naar de reacties op tennisster Kim Clijsters, die wil terugkeren op topniveau. Wat zou dat wel niet met haar gezin doen?

65 En: stel je voor dat er nanny's op de

*naar: Marijn de Vries
uit: Trouw, 23 september 2019*

Marijn de Vries is journalist en voormalig profwielrenner.

noot 1 SER: Sociaal-Economische Raad: de belangrijkste adviesraad voor regering en parlement over sociaal-economische vraagstukken

tribune verschijnen om de kids koest te houden. Nanny's! Vaders kunnen niet voor kinderen zorgen, immers.

70
(7) Laat dat nou net datgene zijn wat in zulke gezinnen wél gebeurt. De vaders in deze relaties hebben geconstateerd dat hun vrouw bijzonder succesvol is in wat ze doet, en zoals het een gelijkwaardige relatie betaamt, kijken beide partners samen hoe ze daar het beste invulling aan kunnen geven.

75
80
85
(8) De man van oud-wereldkampioene wielrennen Lizzie Deignan stopte met koersen toen zijn vrouw zwanger bleek. Philip Deignan was bepaald geen pannenkoek, reed voor Team Ineos, maar kon niet ontkennen dat zijn vrouw succesvoller was. Dus koos hij voor de zorgrol.

90
95
(9) Zo radicaal hoeft het natuurlijk niet: met goede afspraken (hallo meneer Van Vliet) en goede opvang (hallo nanny's) kan de man er prima een eigen carrière op nahouden. Zoals andersom al decennia gebeurt, en waarvan niemand zich ooit afvroeg waarom de vrouw zich schikt. Ik hoor meneer Van Vliet namelijk alweer: waarom zou een man zich hierin schikken?

100
(10) Ja, waarom? Moeten we het wel schikken noemen? Ik denk het niet. Je eigen unieke gezinssituatie creëren die aansluit op beider carrières is geen schikken, dat is gewoon wat moderne mensen doen. En heus, ik verzeker u: niet alleen in de topsport.

Praat een beetje Nederlands met me

(1) Ter kennismaking ga ik een kopje koffie drinken met een nieuwe collega, buiten de deur. Zij zit al aan een tafeltje als ik kom aanlopen; de serveerster heeft haar net een kop koffie gebracht. Ik vraag of ik ook iets mag bestellen. De serveerster kijkt me vaag aan. Ik herhaal: of ik ook een kop koffie met melk kan bestellen, voor datzelfde tafeltje. Geen cappuccino, maar een gewone koffie met melk. Dus? Weer die vage blik. En dan doorbreekt ze de ongemakkelijke situatie: “*In English please.*”

(2) Dat zal wel lukken. Maar hoe moeilijk is het om als je in een lunchcafé werkt, jezelf een paar woorden en zinnestukjes aan te leren waarmee je je Nederlandse klandizie kunt benaderen en verstaan?

(3) Bij het afrekenen blijkt dat ik niet toevallig een oproepkracht uit een Engelstalig buitenland heb getroffen. Er staat een meneer bij de kassa die duidelijk haar zakenpartner is en evenmin het Nederlands machtig is. Hij is vriendelijk, maar er zit geen woord Hollands bij.

(4) Verbaasd denk ik: je neemt een lunchcafé over – want ik weet dat hiervoor andere mensen de tent ronden – en dan spreek je geen woord Nederlands en probeer je niet eens iets te stamelen in je nieuwe landstaal. Een vreemde kijk op hospitality¹⁾.

(5) Dezelfde taferelen spelen zich in vooral kledingzaken ook af. Je vraagt een voorbijdenderende winkeldame of ze weet waar de vesten hangen, of er ook een maat kleiner voorhanden is, en dan klinkt het in wisselende

gradaties van vriendelijkheid:

“*English please!*” Ach, de *cárdigans*²⁾, hoe kon ik zo dom zijn een vestje te zoeken. De rest laat ik maar zitten, *I search wel for myself*. De studentikoze medewerker is niet voor mij ingeroosterd, maar voor toeristen.

Wat doe ik als *Dutch local* ook in de Bijenkorf of H&M te Amsterdam-International?

(6) Die lichte irritatie is niet helemaal particulier. Dagblad *Metro* peilde al eens bij 1400 Nederlanders hoe ze de Engelstalige benadering op het terras en in het pashokje vonden: twee derde beviel die helemaal niet. Het *AD*³⁾ ging in Den Haag op onderzoek uit: 73 procent van de ondervraagden vond het niet fijn in winkel of horeca te worden aangesproken in het Engels.

(7) Natuurlijk, er is die andere kant van de medaille: de Randstad is een internationale gemeenschap en wordt bedolven onder toeristen. “Er zijn op de universiteiten en hogescholen studenten uit alle delen van de wereld en die vinden het net als toeristen en expats fijn om in het Engels geholpen te worden”, zegt Jeroen van Dijken van INretail, de landelijke brancheorganisatie van modezaken. En dan zijn er nog die eindeloze vacatures. Van Dijken: “Het aanbod schept de vraag: al die studenten willen ook graag iets bijverdienen, dus zijn werkgevers blij als zij zich melden om te werken.”

(8) Wat is er mis met een kosmopolitische metropool, waar je als toevallige Nederlander steeds vaker je biertje of broodje in de nieuwe

85 lingua franca⁴⁾ moet bestellen? Ik mag blij zijn dat ik nog bij iemand iets kán bestellen. Schuilt in mij een vreemdeling-in-eigen-land-huiliebalkie, een vleugje rancuneus nationalisme, omdat op mijn oude barkruk nieuw volk zit te zitten?

90 (9) Het kortste antwoord is 'ja'. Maar gelukkig schieten hier de middenstands- en horecavertegenwoordigers mij te hulp. "De acceptatie bij gasten staat of valt bij de geboden gastvrijheid. Dat gaat over landsgrenzen heen", zegt bijvoorbeeld Robèr Willemsen, voorzitter van de Koninklijke Horeca Nederland. Hij staat pal voor het Europa van de vrij bewegende werknemer, zeker in een toch al krappe arbeidsmarkt en een groeiende horeca. Somber is hij niet over de taalkwestie. "In de regel gaat dat heel goed."

100 (10) En daar zit het addertje: in de regel gaat het goed. Maar die uitzonderingen blijven je zo lang bij. Bijvoorbeeld als de vraag om Engels te praten richting snauw gaat, en in de verveelde toon van "Sorry, I don't speak Dutch" de ondertoon zo voelbaar is: ben jij gek of zo?

naar: Mirjam Schöttelndreier

uit: Nederlands Dagblad, 5 augustus 2019

Mirjam Schöttelndreier is redacteur van de Volkskrant.

noot 1 hospitality: gastvrijheid

noot 2 cardigans: Engelse term voor vestjes

noot 3 AD: *Algemeen Dagblad*

noot 4 lingua franca: taal die als gemeenschappelijke taal wordt gebruikt door mensen met verschillende moedertalen

115 (11) Inmiddels bestaat in de Randstad volgens INretail een deel van het winkelpersoneel uit jonge, buitenlandse medewerkers, vaak studenten, die als oproepkracht werken of een bijbaan hebben. Van Dijken heeft daar geen oordeel over. Centraal staat voor hem klantvriendelijkheid; die moet de norm zijn en blijven. "De klant is koning en personeel dat niet zo met zijn klanten omgaat, heeft gewoon een verkeerde attitude. Dat gaat voorbij de taalkwestie."

125 (12) Klopt, maar als ik in Parijs ben, probeer ik wat Frans, in China oefen ik op de groet. Niet veel, maar andersmans taal gebruiken is een teken van interesse. Ook dat hoort, andersom, bij een gastvrije attitude. Dus hé, jij komt hiernaartoe, superleuk, maar toon dan ook een beetje belangstelling voor de taal die ze hier spreken. Want jij, Engelstalige oproepkracht of caféhouder, bent allesbehalve een analfabeet, je bent een zelfverzekerde globetrotter of ondernemende avonturier. Dus: praat Nederlands met me, al is het maar een beetje.

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen. Het College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.